

OM EN "TABT" ISLANDSK OVERSÆTTELSE AF EVANGELIUM NICODEMI

Kirsten Wolf
Department of Icelandic
Language and Literature
University of Manitoba

Af Jón Guðmundsson (1574-1658) med tilnavnet "den lærde" ("lærði") foreligger der en anselig og varieret litterær produktion, især når det tages i betragtning at omstændighederne i hans liv ikke var specielt gunstige for litterær virksomhed.

Blandt Jón Guðmundssons værker findes et lille skrift, *Tíjdfordríf Edur Líjtíð Annals Kuer*, som forfatteren i 1644 dedicerede til Skálholtbiskoppen Brynjólfur Sveinsson, som var ham venligsindet og som havde opfordret ham til litterær virksomhed. Denne egenhændige renskrift er bevaret i håndskriftet AM 727 4to II; endvidere findes teksten i flere yngre kopier som, direkte eller indirekte, er baseret på præsten Guðbrandur Jónsson (nu tabte) afskrift af AM 727 4to II.

Tíjdfordríf, som kun er delvis udgivet, består af et konglomerat af ekscerpter fra og kommentarer til middelalderlig litteratur, folketro og sagn, beskrivelser af naturmærkværdigheder, stene, planter og dyr, uddrag fra middelalderlig geografi, beretninger om personlige iagttagelser og oplevelser, forklaringer til ord og navne, uddrag fra annaler, og remser og vers.

Blandt Jón Guðmundssons ekscerpter fra middelalderlig litteratur findes den første del af legenden om korstræet indtil Adams død; her slutter Jón Guðmundsson sin beretning med den forklaring af emnet er kendt fra islandske bøger og hollandske annaler. Dette udpluk efterfølges af Jón Guðmundssons egne tilføjelser og kommentarer, som for en stor del består af et referat af det apokryfe Nikodemusevangelium. Jón Guðmundssons legende om korstræet og hans kommentarer dertil er udgivet af Mariane Overgaard, *The History of the Cross-Tree Down to Christ's Passion. Icelandic Legend Versions*. Editiones Arnarnagænaæ, Series B. vol. 26, København: Munksgaard, 1968, 59-85.

En middelalderlig norsk-islandsk oversættelse af Nikodemusevangeliet, eller rettere, evangeliets andet del, *Descensus Christi ad Inferos*, er bevaret under titlen *Niðrstigningsarsaga*. Sagaen, som normalt dateres til det tolvte århundrede, findes i fire middelalderlige håndskrifter, af hvilke tre er defekte, samt i en yngre afskrift, JS 405 8vo. Det ville umiddelbart forekomme sandsynligt at Jón Guðmundsson baserede sin tekst — direkte eller indirekte — på den middelalderlige fremstilling, men som Overgaard (1968:CXX) har påpeget, er Jón Guðmundssons version af evangeliet på flere steder mere detaljeret i sammenligning med *Niðrstigningsarsaga*. Overgaard drager derfor den slutning at Jón Guðmundsson baserede sin tekst enten på en nu tabt middelalderlig oversættelse af Nikodemusevangeliet eller på en længere version af *Niðrstigningsarsaga* end den bevarede.

En gengivelse af hele Nikodemusevangeliet findes imidlertid i en række (i alt 17) utrykte islandske håndskrifter fra ca. 1780 til ca. 1880. Disse håndskrifter, som alle synes at gå tilbage til samme sen- eller eftermiddelalderlige oversættelse, gøres her til genstand for en detaljeret undersøgelse med henblik på den "tabte" kilde til Jón Guðmundssons resume af Nikodemusevangeliet i kommentaren til legenden om korstræet i *Tíjdfordríf Edur Líjtíð Annals Kuer*.